

Bezbariérové užívání staveb metodika k vyhlášce č.398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb

metodika zpracovaná v rámci řešení výzkumného projektu WD-05-07-3 *Regionální disparity v dostupnosti bydlení, jejich socioekonomické důsledky a návrhy opatření na snížení regionálních disparit, výzkum pro řešení regionálních disparit*

Autor:

Ing. Renata Zdařilová, Ph.D.

Cíl metodiky

Cílem je metodické zpracování vyhlášky č.398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb s bohatým doprovodným grafickým vyobrazením v návaznosti na paragrafové znění a přílohovou část vyhlášky zajišťující jednotný výklad textové podoby. Metodika je zároveň zpracována v návaznosti na výzkumný projekt bydlení, např. ve schválené *Koncepci bydlení ČR do roku 2020* je jedním z cílů a priorit zvýšení dostupnosti bydlení pro cílové skupiny. Potřeby osob, které mají ztížený přístup k bydlení kvůli věku či zdravotnímu stavu, se odrážejí i ve zvláštních požadavcích na stavebně technické parametry bytu. Úkolem Koncepce je mimo jiné návrh nařízení upravující podmínky poskytování podpory na vznik bytů pro seniory a osoby se zdravotním postižením, prostřednictvím nové výstavby a odstraňováním bariér ve stávajících bytech. Tímto předložená metodika nabízí způsob, jak záležitost řešit obecně od vnějšího přístupného prostředí až po vlastní prostory bytového domu obecně a postupně odstraňovat prvky komplikující život osobám se zdravotním postižením.

Vlastní popis metodiky

Pro zajištění bezbariérové přístupnosti a uplatnění požadavků vyhlášky je při zpracování projektové dokumentace, povolování staveb či vydání kolaudačního souhlasu také důležitý metodický postup, jak konkrétní stavbu zhodnotit z hlediska zajištění podmínek bezbariérového užívání v celém svém rozsahu. Tento postup musí vycházet z faktu správného zhodnocení omezujících faktorů užívání staveb jednotlivých skupin zdravotně postižených, a to především s omezením pohybovým, zrakovým a sluchovým. Z přílohové části vyhlášky vyplývá, že každé z uvedených omezení má zcela jiné požadavky na prostor, orientaci, na jednotlivé úpravy staveb, které je nutno řešit zcela samostatně. **Základem metodického přístupu zajištění bezbariérového užívání staveb je stanovení jednotlivých principů a podmínek přístupnosti a užívání staveb pro osoby:**

- pohybově postižené
 - těžce pohybově postižené (osoby na vozíku)
 - omezeně pohybově postižené (osoby např. s francouzskými holemi)
- zrakově postižené
 - nevidomé
 - slabozraké
- sluchově postižené
 - neslyšící
 - nedoslýchavé

Při hodnocení jakékoliv stavby, včetně objektů pro bydlení, si postupně zodpovídáme na otázky, zda jsou splněny veškeré podmínky a úpravy pro jednotlivé dílčí skupiny zdravotně postižených a sledujeme základní aspekty bezbariérového přístupu obecně takto:

- dostupnost objektu od zastávek veřejné dopravy, komunikací pro pěší a parkovacích ploch;
- vstupní prostory objektu vnější a vnitřní – zívětří a zádveří, vstupní hala apod.;
- horizontální pohyb v objektu a jeho jednotlivých podlažích – komunikační prostory na podlaží;
- vertikální pohyb v objektu a dostupnost jednotlivých podlaží – výtahy, rampy, plošiny, schodiště;
- hygienické prostory (WC, umývárny, sprchy), šatny, převlékací kabiny, přebalovací místnosti;
- speciální vybavení a interiér stavby;
- informační a orientační systémy.

Srovnání „novosti“ postupů

Vzhledem k tomu, že se jedná o metodiku k vyhlášece o bezbariérovém užívání, která stanoví obecné a technické požadavky stručnou textovou formou. Novost je postupu je především v metodickém zpracování grafické podoby předmětných požadavků s vysvětlením základních principů samostatného pohybu a orientace osob se zdravotním omezením. V závěru metodického materiálu je uveden nový přístup řešení problematiky bezbariérového užívání formou metodického zajištění bezbariérového prostředí staveb. Základem metodického přístupu v zajištění podmínek bezbariérového užívání staveb je stanovení jednotlivých principů a podmínek přístupnosti a užívání staveb pro osoby s pohybovým, zrakovým a sluchovým postižením (viz stručný popis v části „Vlastní popis metodiky“). Takto detailní metodický materiál bude přínosem právě v oblasti bydlení pro naplnění požadovaného cíle a priority zvýšení dostupnosti bydlení pro cílové skupiny přijaté Koncepce bydlení ČR do roku 2020.

Popis uplatnění certifikované metodiky

Bezbariérové užívání staveb – metodika k vyhlášece č.398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb je určena zejména všem účastníkům procesu výstavby – projektantům, zhotovitelům staveb, stavebníkům, pracovníkům stavebních úřadů. Metodika, jenž bude vydána v knižní publikaci, bude dána k dispozici všem autorizovaným osobám ČKAIT – jedná se přibližně o 29.500 osob a zároveň bude rozeslána na všechny stavební úřady v České republice jako metodický materiál k vyhlášece č.398/2009 Sb. V rámci uplatnění metodiky půjde zároveň o uvedení v profesním informačním systému ČKAIT PROFESIS k výkonu odborných profesí ve výstavbě a v návaznosti na pořádání odborných seminářů celoživotního vzdělávání autorizovaných osob.

Seznam použité související literatury

- [1] Vyhláška 398/2009 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb
- [2] DUDR, V., LNĚNIČKA, P. Navrhování staveb pro samostatný a bezpečný pohyb nevidomých a slabozrakých osob. Praha: ČKAIT. 2002, ISBN 80-86364-63-1.

- [3] KALAMIDAS, O., KOCH-SCHMUCKERSCHLAG, C. *Barrierefreies Bauen für ALLE Menschen – Planungsgrundlagen*. Graz 2006. ISBN 3-9502081-0-0.
- [4] MATUŠKA, J. *Bezbariérová doprava*. Pardubice: Institut Jana Pernera, 2009, ISBN 978-8086530-62-8.
- [5] WIENER, P. *Prostorová orientace zrakově postižených*. Praha: Institut rehabilitace zrakově postižených UK FHS, 2006, ISBN 80-239-6775-4.
- [6] Nařízení vlády č. 163/2002 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na vybrané stavební výrobky
- [7] Zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky
- [8] Zákon č.361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích
- [9] Zákon č.183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
- [10] Vyhláška č. 30/2001 Sb., kterou se provádějí pravidla provozu na pozemních komunikacích a úprava a řízení provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů (poslední změny provedeny vyhláškou č. 247/2010 Sb.)
- [11] Vyhláška č.499/2006 Sb., *o dokumentaci staveb*
- [12] Vyhláška č.503/2006Sb., o podrobnější úpravě územního řízení, veřejnoprávních smluv a územního opatření
- [13] Vyhláška č.146/2008 Sb. o rozsahu a obsahu projektové dokumentace dopravních staveb
- [14] Vyhláška č.268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby
- [15] TN TZÚS 12.03.01 Madla pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace
- [16] TN TZÚS 12.03.02 Sklopná sedátka do sprchových koutů pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace
- [17] TN TZÚS 12.03.03 Zvedací zařízení pro přemísťování osob s omezenou schopností pohybu a orientace
- [18] TN TZÚS 12.03.04 – Dlažební kostky a dlažební desky se speciální hmatovou úpravou (výstupky, reliéfní povrch) použitelné pro exteriér pro zrakově postižené.
- [19] TN TZÚS 12.03.05 – Dlažební kostky a dlažební desky se speciální hmatovou úpravou (výstupky, reliéfní povrch) použitelné pro interiér pro zrakově postižené.
- [20] ČSN ISO 3864-1:2003 Grafické značky – bezpečnostní barvy a bezpečnostní značky – Část 1: Zásady navrhování bezpečnostních značek na pracovištích a ve veřejných prostorech. Praha: ČNI
- [21] ČSN EN 81-40:2009 Bezpečnostní předpisy pro konstrukci a montáž výtahů – Část 40: Schodišťové výtahy a šikmé zvedací plošiny pro dopravu osob s omezenou pohyblivostí. Praha: ÚNMZ
- [22] ČSN EN 81-70:2003 Bezpečnostní předpisy pro konstrukci a montáž výtahů – Část 70: Zvláštní úprava výtahů určených pro dopravu osob a osob a nákladů – přístupnost výtahů včetně osob s omezenou schopností pohybu a orientace. Praha: ČNI.
- [23] ČSN ISO 9386-1:2002 Poháněné zdvihací plošiny pro osoby s omezenou pohyblivostí – Bezpečnostní předpisy, rozměry a provoz – Část 1: Svislé zdvihací plošiny. Praha: ČNI
- [24] ČSN 73 4130:2010 Schodiště a šikmé rampy – Základní požadavky. Praha: ÚNMZ.

- [25] ČSN 73 4301:2004 *Obytné budovy*. Praha: ČNI
- [26] ČSN 73 4959:2009 *Nástupiště a nástupištní přístřešky na drahách celostátních, regionálních a vlečkách*. Praha ÚNMZ
- [27] ČSN 73 5710:2006 *Požární stanice a požární zbrojnice*. Praha: ČNI
- [28] ČSN 73 6056:2011 *Odstavné a parkovací plochy silničních vozidel*. Praha: ÚNMZ.
- [29] ČSN 73 6110:2006 *Projektování místních komunikací*. Praha: ČNI.
- [30] ČSN 73 6110:2010 *Projektování místních komunikací – Změna Z1*. Praha: ÚNMZ.
- [31] ČSN 73 6380:2004 *Železniční přejezdy a přechody*. Praha: ČNI.
- [32] ČSN 73 6425-1:2007 *Autobusové, trolejbusové a tramvajové zastávky, přestupní uzly a stanoviště – Část 1: Navrhování zastávek*. Praha: ČNI.
- [33] ČSN 73 6425-2:2009 *Autobusové, trolejbusové a tramvajové zastávky, přestupní uzly a stanoviště – Část 2: Přestupní uzly a stanoviště*. Praha: ČNI.
- [34] ČSN 74 3305:2008 *Ochranná zábradlí*. Praha: ČNI
- [35] ISO/DIS 21542:2009 *Building construction — Accessibility and usability of the built environment*
- [36] BS 8300:2001 *Design of buildings and their approaches to meet the needs of disabled people. Code of practice*
- [37] TN TZÚS 12.03.06 – *Dlažební kostky a dlažební desky se speciální hmatovou úpravou (drážky) použitelné pro umělé vodící linie a vodící linie sloučené s funkcí varovného pásu (železnice, nástupištní konzolové desky) určené pro exteriér pro zrakově postižené.*
- [38] TN TZÚS 12.03.07 – *Akustické orientační a informační majáky pro zrakově postižené.*
- [39] TS SŽDC 3/2007-Z: *Technické specifikace systémů, zařízení a výrobků. Dálkově ovládaná zvuková signalizace pro nevidomé doplňující světelné přejezdové zabezpečovací zařízení. Vydání I (01/2008)*
- [40] *Vzorový list SŽDC: VL železničního spodku Ž 8 - Nástupiště - 2.změna (06/2010)*

Seznam publikací, které předcházely metodice

- [1] ZDAŘILOVÁ, R.: *Bezbariérové užívání sportovních staveb*, TP 1.4.1., Technické pomůcky k činnosti autorizovaných osob, Informační centrum ČKAIT, Praha 2011, 1.vydání, 67 s., ISBN 978-80-87438-11-4
- [2] ZDAŘILOVÁ, R. *Bezbariérové užívání staveb – Základní principy přístupnosti*. TP 1.4, Technické pomůcky k činnosti autorizovaných osob, DVD PROFESIS 2010 – Profesionální informační systém ČKAIT, Praha: Informační centrum ČKAIT, 2010, 2. doplněné vydání.
- [3] ZDAŘILOVÁ, R.: *Odstraňování bariér v městském inženýrství*, TP 1.5, Technické pomůcky k činnosti autorizovaných osob, DVD PROFESIS 2010 – Profesionální informační systém ČKAIT, Informační centrum ČKAIT, Praha 2010, 2. doplněné vydání, 85 s.
- [4] ZDAŘILOVÁ, R.: *Odstraňování bariér v městském inženýrství*, MP 1.8, Metodická pomůcka k činnosti autorizovaných osob, Informační centrum ČKAIT, Praha 2006, 1.vydání, 68 s., ISBN 80-87093-12-7

- [5] ZDAŘILOVÁ, R.: *Bezbariérové užívání staveb – Základní principy přístupnosti*, TP 1.4, Technické pomůcky k činnosti autorizovaných osob, Informační centrum ČKAIT, Praha 2007, 1.vydání, 60 s., ISBN 978-80-87093-56-6
- [6] ZDAŘILOVÁ, R.: *Bezbariérové užívání staveb – Metodika pro odborné konzultanty*, VŠB-Technická univerzita Ostrava, Ostrava 2008, 75 s., ISBN 978-80-248-1849-8
- [7] ZDAŘILOVÁ, R., LAUB., F.: *Bezbariérové užívání staveb ve vztahu ke stavebnímu zákonu č.183/2006 Sb. a vyhlášce č.499/2006 Sb. o dokumentaci staveb*, metodický materiál pro Ministerstvo pro místní rozvoj a pracovníky stavebních úřadů, NIPI ČR, o.s., Jihlava, prosinec 2007
- [8] ZDAŘILOVÁ, R., LAUB., F.: *Bezbariérové užívání staveb ve vztahu ke stavebnímu zákonu č.183/2006 Sb. a vyhlášce č.503/2006 Sb.o podrobnější úpravě územního řízení, veřejnoprávní smlouvy a územního opatření*, metodický materiál pro Ministerstvo pro místní rozvoj a pracovníky stavebních úřadů, NIPI ČR, o.s., Jihlava, prosinec 2007
- [9] Zdařilová, R., 2010. „Bytové domy v duchu design for all.“ Pp. 177-182 in V. Beran, F. Kuda (eds.). *Bytové domy-moderní formy výstavby a revitalizace*. Praha: České vysoké učení technické v Praze. ISBN 978-80-01-04635-7.
- [10] ZDAŘILOVÁ, R.: *Bezbariérové užívání staveb – od historie k současnosti*, *Stavebně správní praxe*, 2007, 4/2007, str.9-15
- [11] ZDAŘILOVÁ, R.: *Bezbariérovost ve sportovních stavbách*, *Interiér*, 2007, 10.ročník, č.3/2007, str.46-47, ISSN 1214-4584
- [12] ZDAŘILOVÁ, R.: *Bezbariérová řešení staveb v oboru městské inženýrství*, *Stavebnictví*, 2008, ročník II, 08/2008, str.48-51, ISSN 1802-2030
- [13] ZDAŘILOVÁ, R.: *Specifické podmínky přístupného prostředí seniorského bydlení*, *Interiér veřejných budov*, 2008, 11. ročník, 1/2008, str.52-54, ISSN 1214-4584
- [14] ZDAŘILOVÁ, R.: *Tvorba bezbariérového prostředí sportovních staveb a rekreačních areálů*, *Stavebnictví*, 2009, ročník III, 08/2009, str.41-44, ISSN 1802-2030
- [15] ZDAŘILOVÁ, R.: *Podmínky přístupného a důstojného bydlení s důrazem na jeho bezbariérovost*, *Urbanismus a územní rozvoj*, 2009, ročník XII, 4/2009, str.62-66, ISSN 1212-0555

Oponenti:

Odborný oponent z oboru:

Jméno: Petr Lněnička

Organizace: Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých, metodické centrum odstraňování bariér

Posudek ze státní správy:

Jméno: JUDr. Marta Wroblowská, vedoucí odboru

Organizace: Krajský úřad Moravskoslezského kraje, odbor územního plánování, stavebního řádu a kultury